

La protecció del Pirineu com a imperatiu ètic i econòmic

Un futur incert

El canvi climàtic ho està canviant tot. No cal dir-ho, o potser sí, perquè encara hi ha molt desconeixement sobre què comportarà aquest fenomen antròpic que cada cop va a més i que sembla no tenir aturador.

Centrem-nos en el Pirineu. Generalment, quan es parla de canvi climàtic al Pirineu es pensa en un augment de les temperatures, proliferació de sequeres i un règim de precipitacions més irregulars, especialment les de neu. Les conseqüències econòmiques immediates són prou evidents.

Per una regió on el turisme d'esquí, especialment entre els mesos de novembre i març, algun cop, fins a l'abril, és fonamental per a l'economia local, si es posa en perill aquest model, sembla que tot se'n va en orris. Ja ho vam veure durant la greu crisi de la covid-19, quan ningú no podia pujar al Pirineu i els carrers restaven deserts i els negocis tancats.

La manca d'una indústria local potent i el fet d'haver posat tots els ous al mateix cistell del turisme, els serveis i la construcció, ja va demostrar que no era molt bona idea quan venien mal dades.

A més, darrerament, hem patit molts mesos d'una sequera terrible, no només per manca de neu, sinó de pluja. Això ha afectat el nostre model de vida: restriccions en l'aigua de boca, prohibició de regar jardins i omplir piscines, restriccions pels regadius, tant de cereals, com de fruiters o de prats de dall i una evident pèrdua de qualitat paisatgística generalitzada.

Davant d'aquests problemes, hi ha qui es treu de la màniga algunes teòriques solucions que no deixen de ser originals, però que a la llarga seran pedaços. Per exemple, la neu artificial per les pistes.

Enric Quílez i Castro
President del Grup de
Recerca de Cerdanya
i coordinador general
de la Confluència
per una Cerdanya
Sostenible

Carnestoltes
tradicional del
Pirineu, a Bellver
de Cerdanya. Foto:
Francesc Esteban

Això comporta disposar d'importants reserves d'aigua (cosa cada cop més qüestionable) i gastar molta energia elèctrica per fer la neu artificial.

És cert que s'estan desenvolupant noves tecnologies prometedores basades a fer servir nuclis de pols de feldespat, la qual cosa permet produir més neu a temperatures més altes i amb un menor cost energètic. Però, com deia abans, això només serà un pedaç, molt benvingut si té èxit, però una solució provisional.

Cal afegir que l'energia elèctrica és cara i sembla que el preu no només no baixarà els pròxims anys, sinó que s'apujarà. Això encareix la producció de neu artificial encara més. Neva poc o de manera més irregular, en cota més alta (per tant, menys domini esquiable), l'aigua per produir neu artificial escasseja i l'energia és més cara: no cal ser un geni per veure que la cosa no pinta bé.

Canvi de model?

Per tant, és lògic que molta gent es plantegi un possible canvi de model econòmic. L'opció més senzilla és transformar les estacions d'esquí d'hivern en estacions de muntanya de tot l'any. S'està fent en alguns llocs d'Europa.

És una opció viable? Jo crec que, llevat d'algunes excepcions, no ho serà. Perquè, a veure, i esquematitzant-ho molt, realment creiem que la gent que ve al Pirineu a esquiar, amb el cost que això comporta de transport, material i allotjament, farà el mateix i el mateix temps per pujar-se'n a una tirolina o per anar a passejar pel bosc?

Sincerament, crec que no. Les estacions de muntanya poden ser viables econòmicament, però difícilment tindran l'impacte econòmic que tenen les estacions d'esquí. A més a més, no a tot el Pirineu pot haver-hi una estació d'hivern, però una estació de muntanya funciona fins i tot en altituds baixes, més pròximes a les àrees metropolitanes catalanes, per la qual cosa, la competència encara serà més gran.

Per tant, sense descartar la conversió de les estacions d'hivern en estacions de muntanya tot l'any, trobo que això serà del tot insuficient per mantenir l'economia de les zones de muntanya.

Calen altres opcions. Una, de ben senzilla, és potenciar una indústria local basada en productes artesanals i industrials de tipus agropecuari. Ja tenim alguna indústria en aquest sentit, com les artesanies Carlit a Puigcerdà o la cooperativa Cadí a la Seu.

També es poden potenciar molt els productes de quilòmetre zero, pel que fa a oferir a la restauració local com fins i tot per exportar. Productes que poden anar des de fruites autòctones, passant per productes elaborats com la mel, els iogurts, el mató, els formatges, etc.

Però també això serà insuficient, em penso, ja que el sector primari, encara que lligat a una producció industrial, és complicat de desenvolupar. Si els productes són artesanals, donaran pocs llocs de treball i tindran una incidència econòmica limitada. Si són industrials, requeriran importants inversions de capital i no veig, ara mateix, que aquesta sigui la tendència local ni que hi hagi inversors forans esperant per trucar a les portes del Pirineu.

La natura, reclam turístic i imperatiu moral

La preservació del medi natural pirinenc és prioritari per al nostre futur. D'una banda, pot ser un complement important per al desenvolupament econòmic d'una indústria turística naturalística de qualitat. De l'altra, és un imperatiu moral preservar allò que ens confereix una identitat especial i que forma part del nostre ADN social i cultural.

Vaja, que la natura pot donar diners, però no només cal protegir-la per aquest motiu, sinó també perquè és nostra i hi tenim una certa responsabilitat.

Realment la natura pot donar diners? Ara com ara, només de manera indirecta. Però penseu en la quantitat de gent que va a veure ocells al delta de l'Ebre o als aiguamolls de l'Empordà. Solen ser persones d'altres països europeus, amb un poder adquisitiu elevat (només cal veure les seves càmeres fotogràfiques).

Aquest públic naturalístic abunda en països com el Regne Unit, Bèlgica, els Països Baixos, França o Alemanya i actualment no ens visiten gaire. Però podrien fer-ho. En aquests països, les associacions per estudiar la flora, les papallones o els ocells tenen milers de socis i no unes poques dotzenes, com passa a Catalunya. Així doncs, són un públic potencial interessant.

En la mateixa línia, el Pirineu gaudeix d'una cultura pròpia, que va des del romànic, passant per moltes festes tradicionals (com les falles d'estiu o d'hivern), una gastronomia específica, un folklore de cant i de dansa específic, festes nostrades, etc. Per no parlar de cert tipus de caça, pesca o de recollida de bolets.

Tot això pot ser interessant tant per al públic de segona residència que ja ens visita, com per als hipotètics nous turistes estrangers que hauríem d'anar a cercar.

Observació de cigonyes a les basses de Gallissà, a Bellver de Cerdanya. Foto: Francesc Esteban

El canvi climàtic i el problema de l'habitatge com a oportunitats de futur

No tot són coses negatives pel que fa al canvi climàtic o als terribles problemes d'habitatge al Pirineu, deguts a una gentrificació creixent i a un excés de segones residències que encareixen el mercat immobiliari i que, a sobre, resten buides la major part de l'any.

Com deia, tot problema pot ser una oportunitat. Tenim una indústria constructora potent, però no cal desmantellar-la. Simplement, reorientar-la. Per exemple, en comptes de segones residències, cal promocionar els habitatges principals i la restauració. Hi ha molts habitatges als nuclis urbans que cauen a trossos o es troben en condicions precàries.

Tanmateix, la lluita contra el canvi climàtic també pot generar una gran riquesa i molts llocs de treball: la creació de comunitats energètiques d'energia solar, tant d'ús individual com comunitari, en habitatges particulars o en terrenys erms; el canvi dels aïllaments i

tancaments de finestres i portes, per estalviar energia; el desenvolupament de l'energia geotèrmica, gairebé inexistent al Pirineu, però on hi té un gran potencial, etc. Pel que fa als regs i jardins, caldrà adaptar-los als nous temps. Haurem de canviar les pícees i els avets forans, per arbres més mediterranis. El mateix passa amb les flors i amb els tipus de gespa. No podem mantenir tantes hectàrees de gespa suïssa. Calen altres plantes més adaptades al clima mediterrani de muntanya.

També els regs hauran d'adaptar-se. Els aspersors o el reg per inundació potser haurà de convertir-se en reg gota-a-gota i les cases hauran de disposar de dipòsits per acumular les aigües pluvials.

Caldrà crear circuits diferenciats d'aigües negres i aigües grises, les quals es podran fer servir per regar jardins, sense malbaratar l'aigua de boca, que cada cop serà més preuada. Caldrà arranjar molts regs de muntanya i de la plana que s'han deixat perdre en el desús i que podrien ser molt útils per combatre futures sequeres.

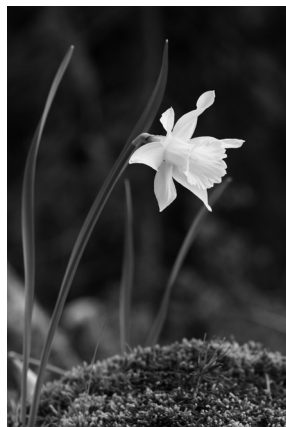
Ja veieu que de possibilitats n'hi ha moltíssimes. Els canvis als quals ens haurem d'adaptar comportaran importants inversions econòmiques, per força, i això pot ser una oportunitat daurada per crear riquesa local en forma d'empreses i de llocs de treball.

No cal carregar-se el que ja tenim: només cal afegir una nova capa que complementi el model actual i el reorienti cap a noves formes econòmiques.

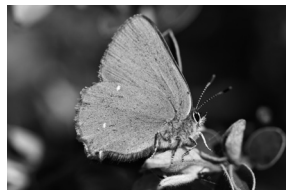
I en això, el respecte per la natura és fonamental. Cal combatre la contaminació per pesticides, la contaminació lumínica i acústica, l'erosió del sòl dels boscos, la pèrdua de les terres de cultiu i l'extensió imprecident dels boscos, acabar el sistema de depuradores, per evitar embrutar els rius, etc.

Pel que fa als boscos, la fusta que contenen, ben gestionada pot servir per crear un pol tecnològic d'aquesta matèria primera. No parlo només de pèl·let, sinó de productes de fusta tractats per a la construcció, per a habitatges sostenibles.

A més a més, la gestió forestal pot servir per evitar que el bosc creixi en excés i que el sotabosc estigui sota control, cosa que ens pot estalviar un ensurt dels grossos si es produeix un incendi. Una mala gestió forestal podria comportar un megaincendi que transformés el paisatge pirinenc durant dècades de manera molt negativa.

Narcís de muntanya a prop de l'estany de Vallsera. Foto: Gael Piguiellem

Papallona a la reserva floral d'Eina. Foto: Gael Piguiellem

Sortida floral per Cerdanya. Foto: Francesc Esteban

Conclusió

Ens agradi o no, venen canvis. Ens hi haurem d'adaptar i ens hi adaptarem. La qüestió és si farem servir les crisis que vindran com una oportunitat per generar riquesa i per preservar el medi ambient, o intentarem escanyar fins al límit la gallina dels ous d'or.

Tenim la possibilitat de prosperar i de canviar el model econòmic pirinenc, fixar població, crear riquesa i preservar el nostre medi ambient. Només cal que ens hi posem. I en això cal, indefectiblement, una col·laboració estreta entre el sector públic i el privat.

Cal que els polítics liderin el procés, però també cal que el sector privat hi posi recursos econòmics i cregui en el nou model. Si no, no deixaran de ser paraules boniques que se les endurà el vent.

